

Kalender Kasrı

TT-501057

16 ve 17. asırlarda burası Boğaziçinin hâli yerlerinden idi. İlk defa olarak Sultanahmet caminin bina eminlerinden Kalender Çavuş burada bir sahilsaray inşa etmiş ve bu binaya bir hamamla sair müstemilât da ilâve edilmmişti.

Zamanla saray harap olmuş, fakat hamam uzun bir müddet sağlam olarak kalmıştı. Büyük ağaçlar ile güzel bir bahçesi olan bumevkiyehalk tenezzühe gelir, ağaçlar altında yemekler yenir ve istirahat edilirdi. Fakat şehre uzak olan ve civarı da boş bulunan Kalenderde sık sık zabita vakalarına rastlanır. Yolların kesildiği, yolcuların soyulduğu duyulurdu. Bu sebeplerle âsayişi temin etmek maksadiyle burada da bir bostancı ocağı kurulmuş ve âsayişin temini bu suretle mümkün olabilmmişti.

Kalenderin daha ziyade meşhur bir semt haline gelmesi Haliç ve Boğaziçi safalarının başladığı III. Ahmet ve Nevşehirli İbrahim Paşa devirlerine rastlamaktadır.

İbrahim Paşa Kalenderde Padişah için yeniden bir biniş kasrı yaptırmış ve hükümdarla veziri burayı sık sık ziyarete başlamışlardı.

Patrona Halil ihtilâlinden sonra Haliç ve Boğaziçi kıyılarındaki zevk ve neşe bir müddet için dağılmış, fakat 18. asrın ikinci yarısında Sadriâzam Ragıp Paşa, Kalender mesiresinde bir çeşme ve bir namazgâh inşa ettirerek burayı yeniden canlandırmak istemişti.

Yaz mevsimlerinde Boğaziçinde mehtap safaları yapan ve biniş kasırlarında saz fasılları tertip ettiren III. Selim. 1794 yılında Kalender Kasrını (müceddeden bina) eyledi. 1795 yılı yazında bazı günler Kalender Bahçesi Kasrına gelir. (Badelmağrab bir fasl-ı musiki ağzesiyle) gönlünü şâd edip piyade ile Beşiktaş sahilsarayına dönerdi.

Boğaziçinin bütün yalılarına olduğu gibi Kalender Kasrına da dağdan su indirilmmişti. II. Mahmud zamanında Ağa Hüseyin Paşa Kasra dağdan kanallar döşeterek tatlı bir su getirtmişti. II. Mahmud devrinde de Kalender bir biniş kasrı olarak rağbette idi. Padişah, Boğaziçi gezintilerine çıkışlarında Kalender Kasrına da uğrar ve burada dinlenirdi.

1828-29 Rus harbinde II. Mahmudun Rami çiftliğindeki karargâhı Tarabya'ya nakledildiği sırada (Sancak-ı Şerif) de dinî ve askerî bir merasimle Kalender Kasrına konulmuştu.

II. Mahmud, Tarabya'da kaldığı müddetçe

Sancak-ı Şerif de Kasrın bir salonunda ihtiramla muhafaza edilmişti. Kasrın yanında daima bir nöbetçi bölük nöbet hizmetini ifa ederdi.

Kalender Kasrına Sancak-ı Şerifin konulmuş olması, Osmanlı Hanedanı arasında bir an'ane yaratmıştı.

Padişahlar ve Şehzadeler, Kalender Kasrı önünden kayık, istimbot veya arabayla geçerken, gözden kayboluncaya kadar Kasra arkalarını çevirmezlerdi.

Kalender Kasrı 19. asırda bir defa, Mısır meselesi hakkında Babı-âli ile İngiliz Büyükelçisi arasında yapılan bir konferansa sahne olmuştu.

Abdülâziz zamanında Kalender Kasrı iki katlı kârgir, metin bir bina olarak yeniden inşa edilmişti. Kasra, taş bir merdivenle çıkılıp giriliyor ee büyük bir sofaya dâhil olunuyor ve sofanın sağında, solunda ikişer büyük oda yer alıyordu.

Giriş kapısının tam karşısına rastlayan bir merdivenle yukarıya çıkılıyor, sofaya amut olan bu merdiven ortada iki kısım oluyor ve yukarıya çift merdivenle dâhil olunuyordu. Üst kat da aşağının aynı plândaydı. Burada da karşılıklı dört ve büyük salon yer almaktaydı.

Sultan Abdülâziz 17 Eylül 1864 günü, seyahat maksadiyle İstanbula gelmiş bulunan Fransa İmparatoru III. Napoleon'un teyzezadesi Prens Murat'ı Kalender Kasrında kabul etmiş ve mülâkat samimi bir hava içinde geçmişti.

Pederinin ölümünden sonra kendisine bir imtiyaz olarak. Yıldızın adamlarıyla beraber V. Muradın oğlu Salâhaddin Efendinin Kalender Kasrına geldiği olurdu. Bir defasında buradan dürbünle karşı tarafları seyreden Şehzade, Hidiv Abbas Hilmi Paşanın Çubuklu sırtlarında yapılmakta olan Kuleli köşküne işaretle, böyle kuleler ancak hükümdarlara yakışır demişti.

Abdülâziz devri yapısı olan son şekliyle Kalender Kasrının bugün iskeleti mevcuttur. Bundan yedi, sekiz sene evvel Yüksekaldırımında bir kitapçıda Kasrın 1880 sıralarında yapılmış bir resmini görmüştüm. Bu resimde bilhassa bahçe kısmı orijinal duvarlarıyla pek iyi çalışmıştı. Resmi alamadığıma esef ederim. Fakat resme halen sahip olan zat bu satırları okur da resmin bir fotoğrafını Birinci Ordu Kumandanlığına verirse restorasyon işi daha isabetli olarak başarılır.

Halûk Y. ŞEHİSUAROĞLU

